

Občanská statečnost v církvi?

Někteří sociální analytici, ale i jiní přemýšliví lidé se v posledních letech občas pozastavují nad tím, že ubývá případů, kdy někdo otevřeně reaguje, když se ve veřejném prostoru děje něco nedobrého (násilí na ulici, šikana na pracovišti apod.).

Častěji se skloňuje pojem občanská statečnost (civil courage). Občanská statečnost se považuje za moderní ctnost. Vyžaduje schopnost vystoupit z davu a osobně zasáhnout do situace – pomoci tomu, kdo to potřebuje, vyjádřit se k nespravedlnosti nebo podpořit znevýhodněného člověka. V běžné společnosti se občansky statečný člověk setká spíše s údivem nebo dokonce odporem. Pokud nějaký úředník upozorní na korupci na svém pracovišti, určitě se nestane předmětem obdivu. Spíše z něj budou mít jeho kolegové strach a možná se dostane do sociální izolace.

V církevním prostředí očekáváme větší ochotu naslouchat i kritickým pohledům než v běžné společnosti. Vždyť Ježíš sám byl velkým kritikem existujícího náboženského establishmentu. Bohužel ani v současné církvi neslyšíme kritiku rádi. Přesvědčil jsem se o tom nedávno u příležitosti návštěvy kardinála Burka v České republice.

Raymond Leo Burke, americký kuriální kardinál, do roku 2014 působil jako prefekt Nejvyššího tribunálu Apoštolské signatury; v současnosti vystupuje jako zastánce tridentské liturgie a kritik papeže Františka, zejména jeho exhortace *Amoris laetitia*. Pokud by s papežem pouze diskutoval, byť přes média, považoval bych jeho vystoupení za běžný projev plurality v církvi. Pokud ovšem tento kardinál jezdí do některých zemí na pozvání vyhraněných konzervativních skupin, které podporuje v jejich extrémní praxi, jako je například vyslovené muzeální forma bohoslužby – nejen podle misálu z roku 1962, nýbrž také s kardinálskou cappa magna a s asistencí s (nezbýtnými) birety a kraječkami, mají jeho veřejná vystoupení spíše ráz „protifrantiškovského symbolu“ a možná i získávání příznivců opozice proti papeži.

Chybí prostor pro diskusi

Každá instituce má svou kulturu a každá teologická fakulta zastupuje určitý teologický směr. O Teologické fakultě Jihočeské

”

MICHAL KAPLÁNEK

Diskuse o návštěvě kardinála Burka mě utvrdila v přesvědčení, že v české katolické církvi chybí prostor pro konstruktivní diskusi.

“

univerzity v Českých Budějovicích, kde pracuji od r. 1998, jsem se vždycky domníval, že je otevřená jak skutečným problémům a otázkám běžných lidí, tak i názorům křesťanů z ostatních křesťanských církví. Proto pozvání kardinála Burka našim bývalým děkanem, nyní rektorem doc. Tomášem Machulou, doprovázené velkou propagací ze strany fakulty, ve mně vyvolalo dojem protikladnosti vůči dosavadnímu směřování fakulty. Nechtěl jsem, aby veřejnost nabyla dojmu, že jsme jako fakulta „změnili kurs“. Proto jsem se týden před kardinálovou návštěvou na svém facebookovém profilu osobně distancoval od tohoto pozvání. O návštěvě kardinála v Českých Budějovicích jsem věděl už delší dobu, ale domníval jsem se, že jeho návštěva proběhne víceméně „v tichosti“, tzn. podobně jako přednášky hostujících profesorů ze zahraničí, které jsou na fakultě téměř v denním pořádku. Pokud by přednáška kardinála Burka byla opravdu jen podnětem a příležitostí k akademické diskusi, neměl bych potřebu se proti pozvání vyjadřovat. Kdyby se přednáška nadto konala v rámci odborné konference, kde by zazněly i jiné názory, považoval bych pozvání kardinála Burka dokonce za užitečné a zajímavé. Mým motivem k vyjádření nesouhlasu byl tedy symbolický dosah celé akce, který je v kontextu s dalšími aktivitami pana kardinála na našem území nepopiratelný (mše v „tridentském ritu“ ve Vyším Brodě a na Strahově).

Reakce – jak na facebooku, tak následná písemná diskuse s těmi, kdo kardinála Burka pozvali, mě velmi překvapila. (Samo-zřejmě nepočítám některé nenávislné chaty typu: „ať si docent trhne nohou...“ anebo „v Církvi se nemá co diskutovat, ty debil“.) Můj postoj byl dezinterpretován jako odmítání svobodné diskuse na akademické půdě. Byl jsem poučen o tom, že kardinál Burke „vůbec není extrémní“ a že nemám důvod se rozčilovat.

Vzhledem k tomu, že reakce na moje, podle mého soudu v demokratickém prostředí zcela běžné prohlášení byly velmi protichůdné a odrážely polarizaci v naší církvi, nechtěl jsem „přilévat oleje do ohně“, a tak jsem ještě v noci na druhý den svůj příspěvek z facebooku stáhl. Možná bych se zachoval jinak, kdybych věděl, že v Katolickém týdeníku bude po kardinálově návštěvě rozsáhlý článek, v němž není ani zmínka o tom, že by se jednalo o nějak kontroverzní osobu.

Diskuse o návštěvě kardinála Burka mě utvrdila v přesvědčení, že v české katolické církvi chybí prostor pro konstruktivní diskusi a že k tomu, aby se někdo postavil proti „křiklounům“ určitého typu, je nutná občanská statečnost. Poslední politické události, kde se lidé kolem prezidenta Zemana a kardinála Duky vyhraňují proti tzv. „pravdoláskařům“, to jenom potvrzují.

Možnou odpovědí na polarizaci uvnitř katolické církve by mohlo být vytváření prostoru pro férovou diskusi. Ovšem předpokladem takové diskuse je ochota domluvit se na společných východiscích. Dosud – i za pontifikátu Jana Pavla II. a Benedikta XVI. – se zdálo, že by tímto východiskem měly být výsledky druhého vatikánského koncilu, a to i přes nutnou dávku kompromisů a nejednoznačností, které obsahují. Zpochybnit odpovědi koncilu na některé aktuální otázky, jako je třeba ekumenismus a mezináboženský dialog, považuji za tak velký krok zpět, který může ohrozit nebo přímo znemožnit jakýkoliv konstruktivní teologický dialog uvnitř katolické církve.

Michal Kaplánek